

2. Derben'ova A.H. , Kunccevs'aA.V. (2009) Treninhy z rozvytku komunikatyvnosti vchyteliv Xarkiv [Training in development of communicative abilities of a teacher]: vydavnycha hrupa «Osнова».
3. Zyazyun I.A. (2004) Pedahohichna majsternist [Pedagogical mastery] K.: Vyshha shkola, 2004. – 422 s.
4. Kononenko O.L. (2004) Doslidzhennya pedahohichnoyi komunikaciyi Praktychna psykholohiya i socialna robota.[Investigation of pedagogical communication]. № 9 (66). – S.79 – 80.
5. Semychenko V.A. (1998) Psykholohyya obshhenyya [Psychology of communication] / V.A.Semychenko. – K.: Mahystr-S..
6. Slastenyn V.A (2000.) Pedahohyka: Ucheb. Posobyе [Pedagogics.Manual] / V.A Slastenyn, Y.F. Ysaev, Y.A.Myshhenko, E.N.Shyyanov. – M.: Shkola-Press.
7. Smyrnov V.Y. (1999) Obshhaya pedahohyka v tezyсах, defynycyyax, illyustracyyax [General pedagogics in thesis,definitions, pictures] / V.Y.Smyrnov. – M.: Pedahohycheskoe obshhestvo Rossyy.

В статті на основі аналізу наукових джерел розкрито сутність комунікативної компетентності сучасного вчителя в відповідності з вимогами реформування загальної та вищої школи України. Виділено комплекс завдань тренінгового характеру, направлених на розвиток комунікативної компетентності студентів – майбутніх учителів – в процесі вивчення педагогіки в умовах класичного університету. Путем апробації в навчальному процесі визначено ефективність тренінгових завдань з використанням методів дискусії, ролевої гри, моделювання, експерт-аналізу, шеринг/рефлексії, супервизії.

Ключевые слова: комунікативна компетентність учителя, професійна педагогічна підготовка, дискусія, ролева гра, моделювання, експерт-аналіз, шеринг/рефлексія, супервизія.

The purpose of the article is to reveal the essence of the communicative competence of a modern teacher and to analyze the means of its formation in students at the stage of professional pedagogical training in a higher educational institution. Based on the analysis of scientific sources, the essence of the communicative competence of a modern teacher is disclosed in accordance with the requirements of the reform of the general and high school of Ukraine. A set of tasks of the training character aimed at the development of communicative competence of students - future teachers - in the process of studying pedagogy in the conditions of a classical university is singled out. Through testing in the learning process, the effectiveness of training tasks is defined using the methods of discussion, role play, modeling, expert analysis, scoring / reflection, supervision over the development of students as future specialists in the educational sphere of pedagogical thinking, the ability to isolate, analyze, and constructively solve professional problems. The scientific novelty of the study is to identify a set of methods and corresponding training tasks for the development of communicative competence of students - future teachers - in practical classes in pedagogy. Practical meaning. On the basis of approbation of training tasks in the course of conducting practical lessons on the course "Pedagogy", their effectiveness in forming students of such qualities of communicative competence as ability to use theoretical knowledge in pragmatic communicative purposes, ability to self-criticism, and adequate reaction to constructive criticism, flexibility in perception is confirmed. Different styles of interaction, creativity and adaptability in the choice of communication tools, the desire for personal and professional self-presentation and self-expression by means of communication are determined.

Key words: teacher's communicative competence, professional pedagogical preparation, discussion, role-play, modeling, expert analysis, scoring / reflection, supervision.

УДК 378: 81'271

Климова Катерина Яківна,

доктор педагогічних наук, професор,

Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СЦЕНІЧНОЇ МОВИ

Статтю присвячено проблемі формування культури українського мовлення майбутніх бакалаврів спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» на заняттях зі сценічної мови. Автор окреслює ефективні методи роботи зі студентами, які покращують якість знань студентів з мови та мають професійну спрямованість. Докладно схарактеризовано зміст тренувальних вправ з техніки мовлення та комплексних завдань на роботу з навчальним текстом. Текст статті доводить, що навчальний текст забезпечує успішну реалізацію діяльсного підходу в освіті.

Ключові слова: сценічна мова, техніка мовлення, тренувальні вправи, навчальний текст, діяльсний підхід в освіті.

Постановка проблеми. Культура мовлення суспільства формується під впливом низки суб'єктивних та об'єктивних чинників, із-поміж яких визначальну роль виконують мовленнєві авторитети - представники певних соціальних груп (старші члени родини, освітяни, працівники мас-медіа, майстри сцени). Комунікативні якості мовлення професійного актора, диктора та ведучого театралізованих заходів передбачають досконале володіння мовною системою - правильність мовлення, багатство словника, чистоту мовлення, його доступність і доречність, точність, логічність і впливовість висловлювань, а також художню і технічну виразність мовлення. Без культури мовлення митця неможливо говорити про його мовленнєвий артистизм як «яскраве вираження думок, вияв енергетики мови, її експресії та виразності в мовленні» [9, с. 7]. Отже, цілком слушно вважає О. В. Ласкавая: «Культура мовлення є невід'ємною частиною професійної культури актора. Шлях переходу від побутового, спрощеного мовлення, властивого переважній більшості вступників, до виразного, яскравого звучання надзвичайно тривалий, складний та індивідуальний. На шляху цьому виникає безліч проблем,

пов'язаних як з пластичною свободою тіла, так і з рухливістю, еластичністю дихальної та голосової мускулатури, з рівнем розвиненості мовного слуху, з різноманітними голосовими, дикційними, вимовними недоліками, нерідко непомітними в побутовому спілкуванні, але різкими, настірливими в умовах сценічного звучання» (переклад наш – К. К.) [6]. *Зазначене вище зумовило актуальність досліджуваної нами проблеми.*

Професійна підготовка майбутніх бакалаврів сценічного мистецтва передбачає вивчення таких взаємопов'язаних нормативних дисциплін, як сценічна майстерність і тренінг та сценічна мова. Лабораторні заняття зі сценічної мови дають можливість працювати з кількісно невеликими групами студентів, а отже – експериментувати з методами, прийомами та засобами навчання української мови. Основою проєктувальної діяльності викладача сценічної мови, без сумніву, є професійна спрямованість суб'єкт-суб'єктної освітньої взаємодії зі студентами: «Професійна спрямованість, пізнавальна активність, прагматичність, соціальна та особиста престижність викликають у тих, хто оволодіває професією, визначений рівень певного ставлення до навчання

взагалі та до різних навчальних предметів зокрема» [4, с. 61]. Отже, проблема формування культури українського мовлення майбутніх митців на заняттях зі сценічної мови полягає в необхідності впровадження у навчальний процес ВНЗ оптимальної методики, спрямованої на подальшу професійну діяльність у закладах культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із чинників, що визначають мовну політику в державі, є стан розвитку науки. На сьогодні в Україні представлено широкую географію ґрунтовних лінгвістичних та лінгводидактичних досліджень щодо проблем загального й прикладного мовознавства, а також методики формування культури мовлення носіїв, мовнокомунікативної компетентності студентів філологічних та нефілологічних спеціальностей вишів (Бабич Н. Д., Бакум З. П., Бачевич Ф. С., Вашуленко М. С., Головін Б. М., Голуб Н. Б., Гридчук О. Є., Грона Н. В., Дроздова І. П., Ермоленко С. Я., Загороднова В. Ф., Капська А. Й., Копусь О. А., Кочерган М. П., Кучерук О. А., Любашенко О. В., Мамчур Л. І., Мацько Л. І., Нагрибельна І. А., Овсейчик С. В., Пентилук М. І., Селіванова О. О., Симоненко Т. В., Струганець Л. В. та ін.). У площині мистецької педагогіки розглядають проблеми навчання сценічної мови такі дослідники, як: Гладішева А. О., Доманська О. А., Кусяк І. О., Лаврінченко О. А., Петрик Т. Д., Сорока І. І. та ін. Праці названих вище науковців забезпечують теоретичне підґрунтя нашого дослідження.

Мета статті. Спираючись на сучасні дослідження вітчизняних і зарубіжних філологів, мистецтвознавців та лінгводидактів, а також на особистий досвід викладання сценічної мови (спеціальність 026 Сценічне мистецтво у Житомирському державному університеті імені Івана Франка), здійснимо спробу охарактеризувати у цій статті найбільш ефективні методи роботи, спрямовані на формування культури українського мовлення студентів.

Результати дослідження. Оскільки обсяг статті не дозволяє представити цілісну методику формування культури українського мовлення майбутніх бакалаврів сценічного мистецтва на заняттях зі сценічної мови (тривають вісім семестрів), зупинимося докладніше на тих методах, які підтвердили свою ефективність (успішність та якість знань студентів у першому та другому семестрах під час проведення заліку та іспиту становили відповідно: у першому семестрі 78% та 45%; у другому – 89% та 67%). Отже, йтиметься про тренувальні вправи та завдання на роботу з навчальним текстом.

1. Тренувальні вправи з техніки мовлення. Після проведення діагностики голосів студентів-першокурсників розпочинається кропітка тренувальна робота, спрямована на формування та розвиток якісних характеристик голосу, таких як: м'язова свобода, м'язова активність, голосова витривалість, темброва рухливість, об'ємність, звуковисотний діапазон, динамічний діапазон та ін. На кожному занятті й удома виконуються відповідні завдання, рекомендовані у навчальних посібниках зі сценічної мови [3]. Техніка виконання аудиторних вправ на формування властивостей голосу, вміння керувати диханням та м'язами живота, регулювати темп мовлення, продемонстрована викладачем на перших заняттях, засвоюється студентами до автоматизму – надалі кожен із них по черзі проводить 10-хвилинну «розминку» у групі, що значно оптимізує навчальний процес.

Окремим видом завдань на розвиток технічної виразності мовлення майбутніх акторів, дикторів, ведучих є *вправи на вироблення чіткої дикції*. Нерідко ці вправи помилково ототожнюють з орфоепічними, забуваючи про те, що орфоепія як розділ мовознавства пропонує систему літературних норм вимови голосних, приголосних звуків, звукосполучень та окремих слів, а дикція характеризує індивідуальні артикуляційні властивості мовця. Навіть значні правила орфоепії, студенти можуть виявляти *дикційні порушення (дислалію)* двох типів: 1) вродженого походження – механічна дислалія (вкорочена вуздечка язика, неправильна будова зубів, аномалії прикусу тощо); 2) неорганічного

походження – функціональна дислалія (вплив регіональних діалектів, стан стеничного або астенічного афекту, педагогічна занедбаність, наслідування в дитинстві порушень дикції батьків тощо). Як правило, під час проведення вступних випробувань (творчого конкурсу) одразу помітні всі дикційні порушення в мовленні абітурієнтів, тому йдеться здебільшого про ті, що мають неорганічне походження і можуть корегуватися шляхом виконання спеціальних вправ. До останніх, безперечно, належать *скоромовки* (чистомовки) – народні та авторські. Обидві групи створені з логопедичною та ігровою метою, однак ті, що належать до творів малих фольклорних жанрів, нерідко мають етнопедагогічний колорит, наприклад: *Летіла лелека, заклекотіла до лелеченят. Бук бундючиться перед дубом, Тряс над дубом бурим чубом, Дуб пригнув до чуба бука – буде жукові наука. Хитру сороку спіймати морока, а на сорок сорок – сорок морок*.

2. Завдання на роботу з навчальним текстом. *Текст* як поняття багатовекторне є об'єктом дослідження багатьох наукових галузей – текстології, текстографії, дискурсології, стилістики, психолінгвістики, комунікативної лінгвістики, літературознавства, культурології, педагогіки, лінгводидактики та ін. Із-поміж дефініцій терміна «текст» прозорим є наведемо Н. Б. Голуб визначення: «Текстом вважаємо мовленнєвий твір, зміст якого інформаційно насичений, логічний, переконливий, підпорядкований темі й цільовій настанові, має конкретного адресата, відповідне стилістичне оформлення, впливовий і переконливий характер [1, с. 167]. Імпонує також думка, висловлена Н. В. Гроною, щодо художньо-естетичного та соціального призначення тексту: «Текст створюється заради того, щоб об'єктивізувати думку автора, утілити його творчий задум, передати знання та уявлення про людину і світ, винести ці уявлення за межі авторської свідомості й зробити їх надбанням інших людей [2, с. 15-16].

Останнім часом лінгвометодисти звертають увагу на такий ефективний дидактичний засіб, як *навчальний текст*. Коментуючи співвідношення між текстом і навчальним текстом, В. А. Нищета цілком слушно зазначає: «Статус навчального набуває текст, який суб'єкти навчального процесу проєктують, створюють, трансформують, пристосовують, аналізують, коментують з освітніми цілями. У лінгводидактиці накопичено цілий арсенал методів, прийомів, вправ, форм роботи з усними та писемними, первинними та вторинними навчальними текстами як в процесі творення, так і в процесі реалізації. Дослідники одноставно наголошують, що результативність роботи з текстами безпосередньо залежить від їхньої вартісності – смислової, змістової, ідейної, мистецької, художньої тощо» [8, с. 174 – 175].

Для студентів спеціальності 026 Сценічне мистецтво художній текст має особливе змістове та естетичне наповнення: кожен епічний, ліричний або драматичний твір (уринок із твору), запропонований для розгляду на занятті у якості навчального, сприймається майбутніми акторами як об'єкт сценічної інтерпретації. Саме тому відбір літературних прозових та віршованих навчальних текстів, які є матеріалом для навчальних завдань, здійснюється з особливою ретельністю. *Критеріями* такого відбору вважаємо такі як: 1) майстерність утілення авторського задуму, прозорість викладу та глибина змісту твору (виразність підтексту); 2) виразна підпорядкованість вимогам жанру, чіткий ритмомелодійний малюнок твору, ефонічність мови тексту; 3) розмаїття засобів художньої (естетичної) виразності мови твору. Цілком погоджуємося з думкою О. А. Кучерук про те, що «духовно-естетичний (внутрішній, психологічний) зміст мовлення неможливо, з одного боку, передати, а з іншого, – осмислити без урахування сукупності органічно пов'язаних між собою компонентів виразності, які становлять поняття "засоби естетичної виразності мови" [5, с. 28]. Наведемо приклад комплексного завдання на роботу з навчальним текстом, запропонованого першокурсникам на занятті зі сценічної мови до питань з теми «Основні тенденції вироблення норм сценічної мови», а саме – «Поняття про техніку сценічної мови. Мовні засоби увиразнення мови персонажів художнього твору».

Комплексне завдання на роботу з навчальним текстом

А. Прочитайте мовчазно уривок з п'єси М. Кропивницького «Дай серцю волю, заведе в неволю» (ява І).

Семен Мельниченко *(іде згори шляхом, зупиняється, здійма брия і ніби зачарований, дивується)*. Ось і любий край, і рідне село! Давно, давно я попрощався з тобою, рідна батьківська оселе, дорога країно. Я покинув тебе ранньою весною; тоді ти була якась сумна, невесела, мов після пожежі, і на токах тільки де-не-де маячив невеличкий стіжечок, дерева були обголені лютою зимою... Тепер ти знов звеселіла; знов пишешся в скиртах та в стогах; знов хати завітчалися і потонули в зелені, і тільки де-не-де біліють помеж густими садками, — то виринуть, то знову уринуть, мов лебеді на безкраім морі. Чи знайдеться ж у світі хоч одна людина, щоб не закохалась на цей любий, тихий та веселий рай? А он далі і церковця божа, а ген ледве мріють вітряки; далі степ, степ синій, як море!... А он і хата милої — весела та світла, як погляд дівочий. Чого ж це у мене на серцеві ніби похолонуло? Руки тремтять, і голова, мов у вогні, горить... *(Підходить до хати)*. Боже милий! Як тут гарно, скільки усякого цвіту! І свячена верба, що вдвох на вербній з завутрені принесли і посадили, розрослась надивовижу; мабуть, часто поливана. А он соняшник як височенно вигнався, ще й голову схилив, наче зажурився і думає тяжкі думи... Нібито він розуміє і сумує, що ось незабаром прийде зима, зв'ялить його, а буйний вітер вирве стебло з корінням і занесе його далеко...

В. Зробіть письмово виконавський аналіз навчального тексту за планом:

1) «Літературно-творчий аналіз тексту» («про ЩО я читаю?»): розповідь про автора і особливості його епохи; родова та жанрова приналежність твору; тип тексту (опис, міркування, розповідь); стислий переказ змісту уривка; пояснення незрозумілих у тексті слів (за допомогою словників); з'ясування стилістичних мовних засобів персоналізації (розмовно-просторічна лексика, фразеологізми).

2) «Дійовий аналіз тексту» («для ЧОГО я читаю?»): кінцева мета автора (авторський задум); яким я бачу героя та місце події? (словесні замальовки); моє ставлення до твору, героя. Чи бачу в творі підтекст (прихований зміст)? роль авторських ремарок в уривку. 3) «Словесна цільова дія» («читаю саме Я»): використання художніх засобів виразності (тропів, особливих синтаксичних структур); використання звукових засобів виразності (складання партитури всього тексту або його частини).

С. Ураховуючи авторські ремарки, прочитайте перед групою монолог Семена Мельниченка, якомога точніше передавши авторський задум. Поєднайте голос із мімікою, сценічним рухом.

Дотримуючись складеної Вами партитури, використайте відповідні до створеного образу технічні засоби виразності (голос, дихання, паузи, темп читання, інтонації). Оберіть найбільш прийнятний, на Ваш погляд, вид виразного читання: розповідний, ораторсько-публіцистичний, моторний, наспівний, монотон, речитатив (за Б. І. Степанишиним) [10, с. 129].

Виразне читання кожним студентом запропонованого навчального тексту завершується колективним обговоренням та самоаналізом сценічної майстерності виконання – сценічна мова при цьому посідає першорядне місце. На наш погляд, творча інтерпретація майбутніми митцями того чи іншого художнього твору значною мірою залежить від його попереднього виконавського аналізу. Дослідники наголошують на ефективності завдань на роботу з навчальним текстом у процесі формування культури українського мовлення у школярів та студентів. Зокрема, Т. В. Маліновська вважає, що «Основна мета виконавської діяльності читця – донести до слухачів думки й почуття автора, тому передувати виконавському аналізу студентами художнього тексту має змістово-смісловий (літературознавчий) аналіз, увага до логіки викладення думок у тексті, до його емоційно-образного наповнення, з урахуванням цього визначатимуться для виразного читання логічні наголоси й логічні паузи в тексті, виражатиметься в техніці виразного читання ставлення до образів-персонажів, подій у тексті» [7, с. 241].

Таким чином, навчальний текст забезпечує успішну реалізацію одного з провідних підходів в освіті – діяльнісного, коли особистість задовольняє свої потреби в самореалізації та саморозвитку. Окрім того, не можна не погодитися з твердженням Н. В. Грона про те, що «увагу до текстової діяльності обумовлено антропоцентризмом і текстоцентризмом у сфері сучасної гуманітарної освіти та необхідністю вдосконалення загальної культури людини. Уміння інтерпретувати текст дає можливість долучитися до авторського розуміння світу, подорожувати в часі і просторі, збагачує духовно, розвиває культуру мовленнєвого спілкування» [2, с. 28].

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Тренувальні вправи з техніки мовлення та комплексні завдання на роботу з навчальним текстом є ефективними у процесі формування культури українського мовлення на заняттях зі сценічної мови. Окрім того, обов'язковою умовою є професійна спрямованість навчальної діяльності майбутніх митців. Подальшого дослідження потребує питання методичного забезпечення культуромовного складника навчальної практики студентів у закладах культури.

Список використаних джерел

1. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі : монографія / Ніна Борисівна Голуб. – Черкаси : Брама-Україна, 2008. – 400 с.
2. Грона Н. В. Підготовка студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь : [монографія] / Н. В. Грона. – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2017. – 592 с.
3. Ігнатюк М. М. Свічачо зореслова : Посібник-хрестоматія зі сценічної мови для студентів ВНЗ культури і мистецтв М. М. Ігнатюк, М. І. Сулятицький. – Тернопіль: Богдан. – 2011. – 532 с.
4. Ксенофонтов С. С. Особистісно-орієнтовані аспекти практичної підготовки майбутнього фахівця у навчально-педагогічному процесі на профільній кафедрі / С. С. Ксенофонтов / Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія» : зб. наук. пр. / Ред. кол. : Товканець Г. В. (гол. ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. – Випуск 2(4). – С. 61-63.
5. Кучерук О. А. Навчальний текст як фактор мовно-естетичного впливу / О. А. Кучерук // Основи естетичного виховання в шкільному курсі української мови : навчальний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – С. 27 – 43.
6. Ласкавая Е. В. Сценическая речь: Методическое пособие / Ласкавая Е. В. . – М.: ВЦХТ («Я вхожу в мир искусств»), 2005. - 144 с. [*Електронний ресурс*]. – Режим доступу : <http://www.metodich.ru/metodicheskoe-posobie-m-vcht.../index.html>
7. Маліновська Т. В. Виразне читання текстів у системі роботи з розвитку риторичної майстерності майбутніх учителів-словесників // Педагогічна риторика: історія, теорія, практика : монографія / [О. А. Кучерук, Н. Б. Голуб, О. М. Горошкіна, С. О. Караман та ін.] ; за ред. О. А. Кучерук. – Київ : КНТ, 2016. – 258 с. – С. 238-247.
8. Ницета В. Методика формування риторичної компетентності учнів основної школи : монографія / Володимир Ницета. – Київ: «Центр учбової літератури», 2017. – 340 с
9. Словник базових понять з курсу «Педагогіка» : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів // Укладач О. Є. Антонова. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2011. – 104 с.
10. Степанишин Б. І. Викладання української літератури в школі : [методич. посібник для вчителя] / Борис Ількович Степанишин. – К. : Книга, 1995. – 255 с.

References

1. Golub N. B. Rytoryka u vyshhij shkoli [Rhetoric in higher education institution]: monografiya / Nina Borysivna Golub. – Cherkasy : Brama-Ukrayina, 2008. – 400 s.
2. Grona N. V. Pidgotovka studentiv pedagogichnyh koledzhiv do formuvannya u molodshyh shkolyariv tekstotvorchyh umin [Preparation of students of pedagogical colleges for formation of text-art skills among junior pupils]: [monografiya] /N. V. Grona.-Nizhyn: PP Lysenko M. M., 2017.–592 s.
3. Ignatyuk M. M., Sulyatyczkyj M. I. Svichado zoreslova : Posibnyk-hrestomatiya zi scenichnoyi movy dlya studentiv VNZ kultury i mystecztv. [Word Mirror: A manual, scriptwriting script for students of universities of culture and arts] – Ternopil: Bogdan. – 2011. 532 s.
4. Ksenofontov S. S. Osobystisno-orijentovani aspekty praktychnoyi pidgotovky majbutnogo faxivcyu u navchalno-pedagogichnomu procesi na profilnij kafedri [Personality-oriented aspects of practical training of the future specialist in the educational-pedagogical process on the profile department] // Naukovyj visnyk Mukachivskogo derzhavnogo universytetu. Seriya «Pedagogika ta psihologiya»: zb. nauk. pr. / Red. kol. : Tovkanecz G. V. (gol. red.) ta in. – Mukachevo : Vyd-vo MDU, 2016. – Vypusk 2(4). – S. 61-63.
5. Kucheruk O.A. Navchalnyj tekst yak faktor movno-estetychnogo vplyvu // Osnovy estetychnogo vyhovannya v shkilnomu kursu ukrayinskoyi movy : navchalnyj posibnyk. [Fundamentals of aesthetic education in the school course of the Ukrainian language: a tutorial] – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2006. – S. 27–43.
6. Laskavaya E. V. Scenicheskaya rech: Metodicheskoe posobie. – M.: VCzXT («Ya vhozhu v myr yskusstv»), [Stage speech: Methodological manual. - M.: VTSKht ("I am entering the world of arts")] 2005. 144 s. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.metodich.ru/metodicheskoe-posobie-m-vcht.../index.html>
7. Malinovska T. V. Vy`razne chytannya tekstiv u systemi roboty z rozvytku rytorychnoyi majstemosti majbutnix uchyteliv-slovesnykiv //Pedagogichna ry`toryka: istoriya, teoriya, praktyka : monografiya [Expressive reading of texts in the system of work on the development of rhetorical mastery of the future teachers-linguists / Pedagogical rhetoric: history, theory, practice: monography] / [O. A. Kucheruk, N. B. Golub, O. M. Goroshkina, S. O. Karaman ta in.]; za red. O. A. Kucheruk. – Kyiv : KNT, 2016. – 258 s. – S. 238-247.
8. Nyshheta V. Metodyka formuvannya rytorychnoyi kompetentnosti uchniv osnovnoyi shkoly : monografiya [Methodology of forming the rhetorical competence of the primary school students: a monography] / Volodymyr Nyshheta. – Kyiv: «Centr uchbovoyi literatury», 2017. – 340 s
9. Slovnyk bazovyh ponyat z kursu "Pedagogika" : navchalnyj posibnyk dlya studentiv vyshhij navchalnyx zakladiv [Dictionary of basic concepts in the course «Pedagogy»: a textbook for students of higher education] // Ukladach O. Ye. Antonova. – Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU imeni Ivana Franka, 2011. – 104 s.
10. Stepanyshyn B.I. Vykladannya ukrayinskoyi literatury v shkoli : [metodych. posibnyk dlya vchytelya] [Teaching Ukrainian literature at school: [methodical teacher's guide] / Borys Ilkovich Stepanyshyn. K. : Knyga, 1995.

Статья посвящена проблеме формирования культуры украинской речи будущих бакалавров специальности 026 «Сценическое искусство» на занятиях по сценической речи. Автор описывает эффективные методы работы со студентами, которые улучшают качество знаний студентов по языку, а также имеют профессиональную направленность. Подробно охарактеризовано содержание тренировочных упражнений по технике речи и комплексных заданий на работу с учебным текстом. Текст статьи доказывает, что учебный текст обеспечивает успешную реализацию деятельностного подхода в образовании.

Ключевые слова: сценическая речь, техника речи, тренировочные упражнения, учебный текст, деятельностный подход в образовании.

Referring to the modern studies of Russian and foreign philologists, art historians, linguodidacts, as well as to the personal experience in teaching the stage language, the author of the article attempts to characterize the most effective, professionally directed methods of the formation of Ukrainian students' speech. The content of the speech exercises and complex tasks with the text are described in detail. After the diagnosis of the voices of the first-year students begins painstaking training work, aimed at the formation and development of the voice characteristics. The technique of performing the classroom exercises, demonstrated by the teacher at the first lessons, is assimilated by the students automatically - then each of them conducts a warming-up in the group. The article also gives an example of a complex task for working with a text, offered to first-year students in such the classes as: "The main trends in the formation of norms of the scenic language." For students of the specialty of Performing Arts, the artistic text has a special meaningful and aesthetic content: every text proposed for work in the classroom is perceived by future actors as an object of stage interpretation. That is why the selection of artistic texts, which are the material for study assignments, is especially thorough. The author considers the criteria for such a selection: 1) the mastery of the author's idea, the transparency of the presentation and the depth of the content of the text (the author's subtext); 2) subordination to the requirements of the genre, a clear rhythmic-melodic drawing of the work, melodic language of the text; 3) a variety of means of artistic (aesthetic) expressiveness of the language. The materials of the classes presented in the article are of practical importance for the work of the university teacher. The text of the article proves that the training text ensures the successful implementation of the practical approach in education. Presented by the author, the results of checking the progress and quality of students' knowledge of the Ukrainian language testified the positive dynamics. The author sees the prospects of research in creating methodological support for the teaching practice of students in cultural centers.

Key words: stage speech, speech technique, training exercises, educational text, activity approach in education.

УДК 81' 373.611:811.161.1'243

Моргун Алла Владимировна,

кандидат филологических наук., доцент,

Мукачевский государственный университет, г. Мукачево

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ ЗООНИМОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ

В статье рассматриваются возможности обучения словообразованию в процессе формирования языковой личности как средства расширения лексического запаса и закрепления орфографического навыка при усвоении второго языка. Словообразование позволяет проникнуть в сущность морфологической структуры русского слова, помогает осознать смысловые связи между родственными словами, помогает органически связать лексическую и грамматическую системы, способствуя общему развитию обучающихся, развитию логического мышления. Овладение способами и средствами словообразования в процессе изучения русского языка как иностранного должно обеспечить создание мобильного словарного запаса, обеспечить формирование реального словаря, расширение потенциального словаря, развитие лексической догадки.

Ключевые слова: словообразование, языковая личность, зооним, словообразовательная активность, ядерная лексема, периферийная лексема, лексико-семантического класс.